

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Бібліотечна справа”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність “Бібліотечна справа”

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 24 с.

Укладач:	В. С. Горошко – викладач Гадяцького училища культури ім. І. Котляревського
Рецензенти:	В. Ф. Алексеєко – викладач Київського обласного училища культури Є. М. Фуксман – викладач Ніжинського училища культури і мистецтв ім. М. Заньковецької
Відповідальний за випуск	Т. Ф. Стронько
Редактор	Т. Я. Малацай

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,5. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Література – один із видів мистецтва. Сутність літератури як мистецького явища, її концепція зводиться передусім до естетичної потреби. Потреби у красі, гармонії, досконалості. Як засіб виховання література має неперевершене значення. У наш час, коли, на жаль, мораль суспільства мусить бажати кращого, саме література може відіграти значну роль у духовному вихованні.

В сучасному світі літературу часто підмінюють комп'ютером, телевізором, іншими засобами інформації. Але ніщо не замінить значення і ролі літератури в житті людини. Звісно, поступово література поверне втрачені позиції, і допомогти їй у цьому покликані бібліотеки і, звичайно ж, бібліотекарі.

Нинішні студенти бібліотечних відділів повинні стати пропагандистами книги і як мистецтва, і як науки, уміти розкрити її освітню та виховну функцію. Тому література як навчальний предмет на спеціальності “Бібліотечна справа” потребує поглибленого вивчення і розуміння літературного процесу як безперервного в часі і просторі.

Запропонована програма призначена для вивчення курсу предмета “Зарубіжна література” в училищах культури на спеціальності “Бібліотечна справа” на основі базової середньої школи. Обов'язковою частиною і основою програми є Програма загальноосвітньої школи з українською мовою навчання з зарубіжної літератури в 10–11 кл.

Враховуючи специфіку навчання та професійну орієнтацію студентів спеціальності “Бібліотечна справа”, курс зарубіжної літератури охоплює періоди розвитку суспільства від античності до наших днів і покликаний дати загальне уявлення про безперервність літературного процесу, його зв'язок з історичними й суспільно-політичними подіями та їх взаємовплив.

Усього на вивчення курсу зарубіжної літератури відведено 567 годин, з них 135 годин – обов'язковий шкільний компонент; 423 години аудиторних занять і 144 години дається на самостійне вивчення.

Запропонований курс зарубіжної літератури передбачає поглиблене вивчення літературного процесу в цілому: ознайомлення з головними літературними напрямками і течіями, з причинами їх виникнення та впливом на творчість письменників.

Орієнтовний тематичний план

№	Назва розділу і теми	Всього	Ауд.	Самост.
I	Вступ. Художня література як мистецтво слова.	2	2	
II	Найдавніші пам'ятки словесного мистецтва. (Веди, Біблія, Авеста, Коран).	8	4	4
III	Антична література.	14	10	4
IV	Література Середньовіччя.	10	6	4
V	Література доби Відродження.	14	10	4
VI	Література XVII ст. Бароко. Класицизм.	6	4	2
VII	Література Просвітництва.	24	18	6
VIII	Література XIX століття.	92	64	28
	1. Становлення романтичного та реалістичного напрямків у мистецтві.	30	20	10
	2. Романтичні та реалістичні тенденції в російській літературі.	10	6	4
	3. Соціально-психологічна проза XIX ст.	40	30	10
	4. Поезія середини XIX ст.	12	8	4
IX	Література на межі XIX–XX ст.	78	60	18
	1. Поезія.	6	6	
	2. Розвиток європейської прози на межі XIX–XX ст.	44	34	10
	3. Оновлення драматургії.	28	20	8
X	Література першої половини XX ст.	140	102	38
	1. Психологічна та лірична проза, вірші у прозі.	32	22	10
	2. Модерністська проза на початку XX ст.	22	16	6
	3. Авангардистські і модерністські тенденції в поезії на початку XX ст.	28	18	10
	4. Проза і драматургія 30-х років.	58	46	12
XI	Література другої половини XX ст.	179	143	36
	1. Друга світова війна у дзеркалі літератури.	52	38	14
	2. Західна проза.	35	24	11
	3. Проза поза межами західного світу.	54	48	6
	4. Західна драматургія.	14	14	
	5. Постмодернізм.	24	19	5
	Разом	567	423	144

Виходячи із специфіки навчального закладу, враховуючи особливості викладання та потреби студентів при вивченні окремих тем, викладачам пропонується самостійно визначити кількість та місце у робочій програмі семінарських занять, тематичних заліків та інших підсумкових і контрольних робіт. Викладачі можуть скористатися запропонованими темами семінарських занять, доданих до програми.

Закінчується вивчення курсу зарубіжної літератури на спеціальності “Бібліотечна справа” складанням державного іспиту (орієнтовні питання до нього додаються).

Примітка. Тематичні плани для груп студентів заочної форми навчання розробляються предметними (цикловими) комісіями, виходячи з обсягу часу, відведеного на аудиторні заняття, і затверджуються керівництвом навчального закладу.

Зміст курсу I курс (42 год.)

I. Вступ. Художня література як мистецтво слова

На вступному занятті слід ознайомити студентів зі змістом та об'ємом курсу зарубіжної літератури в повному обсязі. Важливо також розкрити роль та місце літератури в житті кожної сучасної людини взагалі і студентів як майбутніх бібліотекарів зокрема. Вказати на значення літератури як мистецтва слова і в той же час наголосити на її інформативній, розвиваючій та виховній ролі. Визначити відмінності художньої від інших видів літератури.

II. Найдавніші пам'ятки словесного мистецтва (Веди, Біблія, Авеста, Коран), відображення в них священної історії та етичних норм існування людства

Біблія (XII ст. до н. е. – II ст. н. е.)

Старий Заповіт.

Новий Заповіт.

Теорія літератури. Афоризм. Притча.

Метою занять з цієї теми повинно стати не навернення студентів до віри, а роз'яснення загального змісту священних книг.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- мати уявлення про значення і місце цих книг у житті окремих народів (треба вказати на спільні та відмінні риси між ними);
- мати уявлення про значення слова Біблія, час її написання, склад, головні теми, жанри, персонажі обох Заповітів;
- вміти пояснити символічний зміст деяких притч та афоризмів;
- розуміти і пояснити на прикладах вплив Біблії на розвиток світової культури та літератури. (Із Біблією варто познайомити студентів ближче з огляду на етично-культурні особливості України).

III. Антична література

Загальна характеристика античної доби і літератури.

Із давньогрецької літератури:

Гомерівський епос. Гомер (VIII ст. до н. е.)

Грецька драматургія. Давньогрецький театр.

Творчість Есхіла (525–456 р. до н. е.) “Прометей закутий”.

Софокла (496–406 р. до н. е.) “Антигона”.

Евріпіда (484–406 р. до н. е.) “Медея”.

Арістофана (446–385 р. до н. е.) “Жаби”.

Із давньоримської літератури:

“Золота доба” давньоримської літератури.

Творчість Вергілія (70–19 р. до н. е.) “Енеїда”.

Горація (65–8 р. до н. е.) “Пам’ятник”.

Овідія (43 до н. е. – 18 н. е.) “Метаморфози”.

Теорія літератури. Міф, трагедія, аед, рапсод, меценат.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- мати розуміння терміну “античність”;
- знати періодизацію античної літератури;
- вміти пояснити зв’язок між міфологією та літературними творами давньогрецьких і давньоримських письменників;

Стосовно давньогрецької літератури:

- мати поняття про Гомерівський епос;
- визначити теми та головні ідеї поем “Іліада” та “Одісея”;
- розкрити сюжет і дати характеристику образів головних героїв;
- розкрити роль театру в Давній Греції;
- дати характеристику творчості видатних драматургів.

Стосовно давньоримської літератури:

- з’ясувати значення “золотої доби” давньоримської літератури;
- дати загальну характеристику цього періоду;
- характеризувати особливості творчості найвидатніших представників доби.

Методичні рекомендації. При вивченні античної літератури викладачам доцільно вдатися до порівняльного аналізу:

- вивчаючи трилогію Есхіла, варто порівняти образ Прометея з образом цього героя в драмі Гете “Прометей”;
- “Енеїду” Вергілія слід порівняти з поемою І. Котляревського “Енеїда”, визначивши суттєві відмінності;
“Пам’ятник” Горація доречно порівняти з “Пам’ятником” О. Пушкіна і “Заповітом” Т. Шевченка.

IV. Література Середньовіччя.

Основні види і жанри літератури.

Давньоруська література.

Данте Аліг’єрі (1265–1321).

Життєвий і творчий шлях. “Божественна комедія”.

Теорія літератури. Літературний жанр, вид. Епос. Фольклор.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- мати загальне уявлення про стан науки і літератури в епоху Середньовіччя в Європі;
- про становлення та розвиток давньоруської літератури, її характерні особливості, головні теми та ідейне спрямування. (Для ознайомлення зі змістом і для аналізу можна запропонувати такі твори: “Слово о законе и благодати Иллариона”, “Поучение Владимира Мономаха”,

“Слово о полку Игореве”, “Повесть о походе Батгя на Рязань”, “Житие Александра Невского” та інші – на вибір викладача).

У темі про життя і творчість Данте студенти оволодівають знаннями про значення його як політика, суспільного діяча, що знайшло відображення в літературі, в тому числі у поемі “Божественна комедія”.

Студенти повинні:

- вміти пояснити назву твору;
- визначити жанр, символіку;
- вказати на залежність ідейного змісту поеми від політичних уподобань Данте.

V. Література доби Відродження.

Загальна характеристика доби і літератури.

З італійської літератури:

Творчість Ф. Петрарки (1304–1374) – глави старшого покоління гуманістів. “Книга пісень”.

Д. Боккаччо (1313–1375) – засновник жанру новели. “Декамерон”.

Із французької літератури:

Творчість Ф. Рабле (1494–1553) – “Гаргантюа і Пантагрюель”. Тематичний зміст роману. Педагогічні ідеї твору.

З англійської літератури:

Творчість В. Шекспіра (1564–1616) – вершина літератури епохи Відродження. “Гамлет”. Відображення протиріч передових діячів епохи відродження в образі Гамлета.

З іспанської літератури:

Творчість М. де Сервантеса (1547–1616) – “Дон Кіхот”. Гуманістичне спрямування роману. Подвійність образу Дон Кіхота.

Теорія літератури. Новела. Сонет. Пародія. Роман.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- знати хронологічні рамки епохи Відродження, вміти дати загальну характеристику;
- пояснити термін “Відродження”, його зміст на початку епохи і в пізніший період;

- вказати на характерні особливості літератури в порівнянні з літературою Середньовіччя;
- довести гуманістичну спрямованість літератури епохи Відродження, її значення для розвитку літератури в наступні періоди та в сучасному світі;
- вміти вказати на певні особливості творів та головних героїв – як характерних для доби Відродження в окремій країні;
- знаходити у протиріччях літературних героїв відображення протиріч самих гуманістів.

Методичні рекомендації. При вивченні даного розділу варто використати матеріал про розвиток музики, живопису, скульптури та інших галузей в епоху Відродження, їх взаємовплив та зв'язок.

VI. Література XVII ст. Бароко. Класицизм.

Загальна характеристика доби і літератури.

Із французької літератури:

Мольєр (1622–1673). Життя і творчість. “Тартюф”.

Теорія літератури. Літературний стиль і напрямок. Бароко. Класицизм. Комедія висока і весела. Гумор. Сатира.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- знати характерні особливості в розвитку літератури та мистецтва XVII ст.;
- вказати на характерні особливості класицизму як головного напрямку літератури цього періоду;
- вказати на характерні особливості бароко у порівнянні з класицизмом;
- при вивченні творчості Мольєра відзначити його вклад у розвиток драматургії і навчитися розрізняти комедію веселу та високу, порівнюючи їх характерні особливості.

Методичні рекомендації. Для кращого засвоєння теоретичного матеріалу про особливості класицизму можна використати праці М. Ломоносова “Теория трех штилей” та “Теория стихосложения”.

VII. Література Просвітництва.

Загальна характеристика доби і літератури.

З англійської літератури:

Д. Свіфт (1677–1745). Життя і творчість. “Подорож Гулівера”. Сатира на англійську дійсність в романі.

Із французької літератури:

Філософія та естетичні погляди французьких просвітителів.

Вольтер. Д. Дідро. Ж. Ж. Руссо.

Бомарше “Шалений день, або Весілля Фігаро”. Втілення в образі головного героя характерних рис позитивного героя літератури епохи Просвітництва.

Із німецької літератури:

Ф. Шіллер (1759–1805). Творчість. “Розбійники”. Проблематика п’єси. Особливості зображення проблеми батьків і дітей.

Й. В. Гете (1749–1832). Життя і творчість. “Фауст”. Місце і роль письменника в літературі епохи Просвітництва. Різноманітність творчості Гете. “Фауст” – гімн людському розуму і праці.

Теорія літератури. Трагедія. Утопія. Сентименталізм.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- мати загальне уявлення про епоху Просвітництва;
- знати життя і творчість окремих діячів-просвітителів, а також основні положення їхніх праць та протиріччя у світогляді;
- дати характеристику позитивного героя епохи Просвітництва і зокрема вказати на визначальні особливості окремих літературних персонажів.

VIII. Література XIX ст.

1. Становлення романтичного та реалістичного напрямків у мистецтві.

Романтизм у західній літературі.

Із німецької літератури:

Е. Гофман (1776–1822). Життєвий і творчий шлях. “Життєва філософія кота Мура”.

З англійської літератури:

В. Скотт (1771–1832). Творчість. “Айвенго”. В. Скотт – зачинатель жанру історичного роману. Всебічне відображення в романі “Айвенго” суттєвих сторін соціальної дійсності на початку становлення феодальних відносин в Англії.

Д. Г. Байрон (1788–1824). Життя і творчість. “Паломництво Чайльда Гарольда”. Поема Байрона – одна з найяскравіших пам’яток європейського романтизму. Ідейно-художній зміст поеми. Образ поета у творі.

Із французької літератури:

В. Гюго (1802–1885). Творчість. Поезія. “Собор Паризької Богоматері”. Зображення соціальних протиріч, символічне значення образу собору, демократизм роману. Значення образу Есмемальди у висвітленні ідеї добра.

Творчість Ж. Санд, О. Дюма (оглядово, за вибором викладача).

З американської літератури:

Дж. Ф. Купер (1789–1851). Творчість. Романи про Шкіряну Панчоху. Тема завоювання американських земель у творчості Купера.

Г. Лонгфелло (1807–1882). “Пісня про Гайавату”.

Е. По (1809–1849). Творчість. Інтелектуальний детектив. “Вбивство на вулиці Морґ”, “Золотий жук” та ін.

Г. Мелвілл (1819–1891). Творчість. “Мобі Дік, або Білий Кит” – роман про людину та людство. Символічний образ Америки в романі.

Теорія літератури. Історичний роман. Романтизм як напрямок у літературі.

2. Романтичні й реалістичні тенденції в російській літературі.

Творчість О. Пушкіна (1799–1837). Проза О. Пушкіна 30-х років. Перехід від романтизму до реалізму. Драма “Борис Годунов”.

М. Лермонтов (1814–1841). Реалізм лермонтовської прози. “Княгиня Ліговська”, “Маскарад”.

М. Гоголя (1809–1852). Соціальний зміст, ідейна і художня сила циклу “Петербурзькі повісті”.

Теорія літератури. Реалізм як напрямок в літературі.

3. Соціально-психологічна проза XIX ст.

Із французької літератури:

Ф. Стендаль (1783–1842) – основоположник критичного реалізму. Життя і творчий доробок письменника. “Червоне і чорне” – “Хроніка XIX ст.” Критика буржуазії та дворянства в романі. Типовість образу Жюльєна Сореля.

О. де Бальзак (1799–1850). Творча спадщина письменника. “Батько Горіо”. Тема грошового фетишизму. Згубний вплив грошей на сімейні стосунки.

Г. Флобер (1821–1880). Творча особистість письменника “Пані Боварі” – побутовий роман нового типу. Трагедія Емми Боварі.

П. Меріме (1803–1870). Творча спадщина письменника.

Новели “Кармен”, “Матео Фальконе” та ін.

З англійської літератури:

Ч. Діккенс (1812–1870). Творча спадщина письменника. Специфіка англійського реалізму та його втілення в творчості письменника. “Домбі і син”.

Із російської літератури:

Творчість І. Гончарова (1812–1891). Ідейне спрямування творчості. Проблематика роману “Обломов”.

І. Тургенєв (1818–1883). Зв’язок творчості з суспільно-політичним життям. Тургенєв-романіст.

М. Салтиков-Щедрін (1826–1889). Сатиричне спрямування творчості. Тематика та ідейний зміст “Казок”.

Ф. М. Достоевський (1821–1881). Життєвий і творчий шлях. “Злочин і кара” – філософський та соціально-психологічний роман. Зображення суворої дійсності в романі. Тема дитячих страждань, тема “маленької людини”, винуватці прихованих злочинів. Розвінчання теорії наполеонізму в образі Р. Раскольникова. Гуманістичне спрямування роману.

Л. Толстой (1828–1901). Життєвий і творчий шлях. “Війна і мир”. “Анна Кареніна”. Тематика, ідейний зміст, жанрові особливості роману “Війна і мир”. Шлях пошуків головних героїв роману. “Думка народна” в романі. Роман “Анна Кареніна” – художнє дослідження сімейних стосунків.

А. Чехов (1860–1904). Творча особистість письменника. “Іонич”, “Дама з собачкою”, “Людина у футлярі” та ін. Активна життєва позиція автора. Протест проти “футлярного” життя та духовної деградації особистості.

Теорія літератури. Критичний реалізм. Соціально-психологічна проза. Мала проза. Роман-епопея. Гумор. Сатира.

4. Поезія середини XIX ст.

Розвиток поезії від романтизму до символізму.

Із російської літератури:

Школа “чистого мистецтва” в російській поезії.

Ф. Тютчев (1803–1873). Творчість.

А. Фет (1820–1892). Творчість.

З американської літератури:

В. Вітмен (1819–1892). Порухення традиційних канонів віршування. Збірка “Листя трави”.

Із французької літератури:

Ш. Бодлер (1821–1867). Трагічна складність та суперечливість поглядів. “Квіти зла”.

Теорія літератури. Верлібр. Символізм.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- розуміти і вміти пояснити зв’язок між виникненням окремих літературних напрямків та історичних процесів, що вплинули на це явище (так, пояснити зв’язок між виникненням романтизму і наслідками Великої французької революції 1789 р., причини та час виникнення реалізму і особливості цього напрямку в літературі в окремі періоди розвитку);
- вміти визначити тематику та ідейний зміст творів, що вивчаються;
- знаходити зв’язок між тематикою творів письменників різних країн одного періоду, або різних періодів. (Наприклад, тема сім’ї у творчості О. Островського, Л. Толстого, Д. Голсуорсі, Г. Ібсена).

Після вивчення теми “Поезія середини XIX ст.” студенти повинні:

- оволодіти навичками аналізу поетичного твору;
- вміти пояснити особливості символізму та вказати на його характерні особливості в окремих поезіях.

Методичні рекомендації. Твори російських письменників, як поетичні, так і прозові, доцільно вивчати мовою оригіналу (російською).

II КУРС

IX. Література на межі XIX–XX ст.

1. Поезія.

Із французької літератури:

П. Верлен (1844–1896). Життєвий та творчий шлях. “Поетичне мистецтво”.

А. Рембо (1854–1891). Життєвий та творчий шлях. “Моя циганерія”, “Голосівки”, “П’яний корабель” та ін.

Теорія літератури. Декаданс. Імпресіонізм.

2. Розвиток європейської прози на межі XIX–XX ст.

Огляд.

Із французької літератури:

Гі де Мопассан (1850–1893). Місце письменника у світовій літературі. Творчість. Новелістика. “Любий друг”.

Е. Золя (1840–1902) – один з теоретиків натуралізму. Творча спадщина. “Жерміналь”. Тема боротьби праці та капіталу в романі.

З англійської літератури:

О. Вайльд (1854–1900). Естетичні погляди письменника. “Портрет Доріана Грея” – взірць інтелектуального роману. Засудження в романі ідеї безсердечного гедонізму.

Д. Голсуорсі (1867–1933). “Сага про Форсайтів”. Розвінчання в романі власницької моралі.

З американської літератури:

Т. Драйзер (1871–1945). Реалістичне спрямування творчості. “Американська трагедія”. Типовість образу головного героя. Критика міфу про рівні можливості.

О’Генрі (1862–1910). Новели. Гуманістичне та сатиричне спрямування новел.

Д. Лондон (1876–1916). Життя і творчість. “Північні оповідання”, “Мартін Іден”. Важкий шлях письменника в літературу. Головні теми та пошуки позитивного героя в “Північних оповіданнях”. Про трагічну долю письменника в романі “Мартін Іден”.

Теорія літератури. Естетизм. Натуралізм.

3. Оновлення драматургії.

Огляд.

Із норвезької літератури:

Г. Ібсен (1828–1906). Особливості творчості. “Нова драма” Ібсена, “Ляльковий дім”. Новаторське спрямування драматургії. Різноманітність тематики в п’єсах. Викриття фальші і лицемірства у п’єсі “Ляльковий дім”. “Жіноча тема” у світовій драматургії.

Із російської літератури:

А. Чехов (1860–1904). Драматургія Чехова. “Вишневий сад”, “Чайка”. Світове значення Чехова-драматурга. Актуальність тем і проблем у п’єсах Чехова.

Із бельгійської літератури:

М. Метерлінк (1862–1949). Творчість. “Синій Птах”. Символізм у світогляді та творчості драматурга. Ідея добра та краси у фєєрії “Синій птах”.

Із англійської літератури:

Д. Б. Шоу (1856–1950). Творча спадщина. “Пігмаліон”. Викривальний характер п’єс. Роль міфу у розкритті проблематики п’єси “Пігмаліон”. Викриття фальшивих цінностей.

Теорія літератури. Фєєрія.

Після вивчення розділу студенти повинні:

- вміти дати загальну характеристику та вказати на закономірність нестабільності у розвитку літератури цього періоду;
- вказати на приналежність творів, що вивчаються, до якогось напрямку;
- уміти довести перехід одного напрямку в інший (як, наприклад, в романі Е. Золя “Жерміналь” – перехід натуралізму в реалізм);
- дати характеристику літературних героїв, визначивши їх місце в сюжеті твору;

- здійснити загальний аналіз літературного твору (визначити напрямки, особливості тематики, жанру, композиції, ідейного змісту та мови тексту).

Х. Література першої половини ХХ ст.

1. Психологічна та лірична проза, вірші у прозі.

Огляд.

Із російської літератури:

М. Горький (1868–1936). Життєвий та творчий шлях. Ранній період творчості. “Справа Артамонових”. Романтичне спрямування ранніх творів. Тема босяцької вольниці, тема “дна”. “Справа Артамонових” – “коротко написаний великий роман”. Історія зародження, розвитку та занепаду буржуазії в романі.

І. Бунін (1870–1953). Життєвий та творчий шлях. “Життя Арсеньева”, “Темні алеї”. “Життя Арсеньева” – роман про життя і розвиток душі. Місце біографії автора в романі. Тема кохання та особливості її розкриття в зб. “Темні алеї”.

О. Купрін (1870–1938). Творчість. “Гранатовий браслет”, “Олеся”, “Суламіф”. Романтичне спрямування, тема високого кохання в повістях. Біблейська основа повісті “Суламіф”.

Шолом Алейхем (1859–1916). Творчість. “Тев’є-молочар”. “Пісня пісень”. Гуманістичне спрямування творчості. Трагічна основа та життєствердження повісті “Пісня пісень”.

2. Модерністська проза на початку ХХ ст.

Огляд.

М. Пруст (1871–1922). Творчість. “У пошуках втраченого часу”. Проблема самотності у творчості Пруста.

Джеймс Джойс (1882–1941). Творчість. “Джакомо Джойс”. Модерністське спрямування творчості. Особливості кільцевої композиції та антиміщанська “мораль” у мініатюрі “Джакомо Джойс”.

Ф. Кафка (1883–1924). Творчість. “Перевтілення”. “Процес”. Проблема самотності та відчуження в творчості Кафки.

Теорія літератури. Модернізм. Постмодернізм. “Потік свідомості”.

3. Авангардистські і модерністські тенденції в поезії на початку ХХ ст.

Із французької поезії:

Г. Аполлінер (1880–1919). Характеристика творчості. Поетичний реалізм Аполлінера. Новаторство жанрового спрямування.

З австрійської поезії:

Р. М. Рільке (1875–1926). Характеристика творчості. Поєднання рис символізму, імпресіонізму, неоромантизму в творчості Рільке.

Із російської поезії:

“Срібне століття” російської поезії.

О. Блок (1880–1920). Характеристика творчості. Головні теми поезії. Особливості поетики: музичність, символічність.

М. Гумільов (1886–1921). Характеристика творчості. Засновник акмеїзму як літературного напрямку. Життєстверджуючий характер творчості.

А. Ахматова (1889–1966). Життєвий та творчий шлях. “Реквієм”. Етапи життєвого шляху. Громадянська лірика 30-х років. Поема “Реквієм” – плач за сином.

С. Єсенін (1895–1925). Характеристика творчості. Тема батьківщини, гуманістичне спрямування, художні особливості поезії.

В. Маяковський (1893–1930). Характеристика творчості. Різноманітність тем. Сатира.

Б. Пастернак (1890–1960). Поезія. “Доктор Живаго”. Філософське спрямування поезії. Гуманізм роману “Доктор Живаго”.

Теорія літератури. Авангардизм. Акмеїзм. Імажизм. Футуризм.

4. Проза і драматургія 30-х років.

Огляд.

Із німецької літератури:

Т. Манн (1879–1955). Новелістика. Різноманітна тематика та ідейне спрямування.

“Тоніо Крегер”. “Смерть у Венеції”.

Із російської літератури:

Є. Замятін (1884–1937). “Ми”. Роман-антиутопія, жорстока карикатура на соціалістичне і комуністичне майбутнє суспільства.

А. Платонов (1899–1951). Характеристика творчості. “Ювенільне море”. “Чевенгур”. Особливості стилю. “Ідея життя” усієї творчості.

М. Булгаков (1891–1940). Життєвий і творчий шлях. “Майстер і Маргарита”. Поліфонізм роману, тематика, жанрові особливості, сюжетні лінії, система образів.

М. Шолохов (1905–1984). Творчість. “Донські оповідання”. “Тихий Дон”. Життєва основа творів. Головні ідеї, система образів у романі “Тихий Дон”.

Сатира у творах М. Зощенка, О. Аверченка, І. Ільфа та С. Петрова, М. Булгакова.

Із німецької літератури:

Бертольт Брехт (1898–1956). “Епічний театр” Б. Брехта. “Матінка Кураж та її діти”. Роль Брехта у створенні “епічного театру”, його особливості. Антивоєнна тема, попередження про небезпеку звикання до війни у п’єсі “Матінка Кураж та її діти”.

Е. М. Ремарк (1898–1970). Творчість. “Три товариші”. Тема “загубленого покоління” в творчості.

З французької літератури.

Р. Роллан. Характеристика творчості. “П’єр і Люс”, “Кола Брюньйон”, “Жан Крістоф”. Антивоєнна тема у повісті “П’єр і Люс”. Гуманістичне спрямування роману “Кола Брюньйон”. Трагічна доля художника у романі “Жан Крістоф”.

З чеської літератури.

К. Чапек (1890–1938). Творчість. “Війна з саламандрами”. Сатира на буржуазне суспільство і події міжнародного життя у творі.

Теорія літератури. Роман-антиутопія. Роман-потік.

Література цього періоду відзначається розмаїттям літературних напрямків, появою творів нового спрямування. Після вивчення студенти повинні:

- знати характерні особливості літературних напрямків, знаходити їхні ознаки в художніх творах;
- аналізуючи окремі твори, вміти визначити зв’язок і залежність літературного напрямку, тематичного спрямування та інших особливостей з біографією автора та подіями в суспільстві;

- вміти самостійно проаналізувати тематику художнього твору, використовуючи запропонований критичний матеріал;
- вміти робити цілісний аналіз поетичного твору за планом.

Методичні рекомендації. При вивченні поезій напам’ять орієнтуватися на шкільну програму.

ХІ. Література другої половини ХХ ст.

1. Друга світова війна у дзеркалі літератури

Із французької літератури:

А. Камю (1913–1960). Творчий портрет. “Чума”. Антивоєнне спрямування роману. Проблема вибору.

А. де Сент-Екзюпері (1900–1944). Творчість. “Військовий льотчик”. Зв’язок життєвих подій і творчості письменника. Гуманізм творів.

Із німецької літератури:

Г. Бьолль (1917–1985). Творчість. “Подорожній, коли ти прийдеш в Спа...”, “Поїзд прийшов вчасно”, “Де ти був, Адам?”. Особливості зображення подій другої світової війни у творчості письменника.

Із російської літератури:

В. Биков (1924–2003). Творчість. “Альпійська балада”, “Обеліск”, “Знак біди” та ін. Антивоєнна тема. Всенародний характер війни. Проблема вибору у творах.

Тема мужності та героїзму радянського народу у творчості російських письменників.

Ю. Бондарев (нар. 1924 р.). Творчість. “Гарячий сніг”.

Б. Васильєв (нар. 1924 р.). Творчість. “А світанки тут тихі...”.

В. Некрасов. “В окопах Сталінграда”.

Поезія.

Із російської літератури:

О. Твардовський (1910–1971). “Я поліг біля Ржева” та ін. Особливості творчості. Поезія війни.

З австрійської літератури:

Пауль Целан (1920–1970). “Фуга смерті” – зразок сугестивної лірики.

Теорія літератури. Екзистенціалізм.

2. Західна проза

Із французької літератури:

Ф. Саган (нар. 1935 р.). “Здрастуй, печаль”, “Промінчик сонця в холодній воді” та ін. Проблема подвійної моралі суспільства у творчості Ф. Саган.

А. Моруа (1865–1967). Творчість. Літературні портрети. Новели.

М. Дрюон (1918–1998). Творчість. “Прокляті королі”. Історична тема у творчості Дрюона.

Із літератури США:

Е. Хемінгуей (1899–1961). Життєвий і творчий шлях. “Старий і море”. Гуманістичне спрямування повісті.

Дж. Селінджер (нар. 1919 р.). “Над прірвою в житті”. Протест проти подвійної моралі суспільства.

Д. Стейнбек (1902–1968). “Консервний ряд”, “Перлина”. Реалістичне зображення життя простого народу у творах письменника.

Р. Бредбері. “Кульбабове вино”. Особливості фантастики Бредбері.

І. Шоу (). “Багач, бідняк”. Соціально-психологічний характер роману.

У. Фолкнер (1897–1962). Трилогія про Сноупсів: “Сільце”, “Місто”, “Особняк”. Засудження в романі агресивних, руйнівних сил.

З англійської літератури.

Дж. Олдрідж (1918–). Творчість. “Акуляча клітка”, “Останній дюйм”, “Хлопчик з лісового берега”. Проблеми підліткового віку, дитини і сім’ї, дитини і суспільства.

3. Проза поза межами західного світу

Огляд.

З латиноамериканської літератури.

Астуриас (1899–1974). Творчість. “Сеньор Президент”. Зображення в романі жорстокості і тиранії. Мрія про визволення з-під страху і пільми.

Г. Г. Маркес (нар. 1928 р.). Особливості творчості. “Сто років самотності”. Проблематика та система образів. Характерні риси “магічного реалізму”.

Ж. Амаду (1912). Творчість. “Габрієла”. Відображення в романі самотнього колориту Бразилії. “Жіноча тема” в романі.

Із латиноамериканської поезії:

П. Неруда (1904–1973). Творчість. Художні особливості та ідейний зміст поезії.

Ф. Г. Лорка (1898–1936). Життєвий та творчий шлях. Синтез міфології та фольклору з поезією модернізму.

З японської літератури:

К. Ясунарі (1899–1972). “Тисяча журавлів”. Гармонія людини і природи. Відображення національної естетики та етики в романі.

Кобо Абе (1925–). Творчість. “Жінка в пісках”, “Людина-коробка”. Символіка та філософський зміст творів. Зображення суперечностей між особистістю і оточуючим середовищем.

З російської літератури.

“Література відлиги” в Росії.

О. Солженіцин (нар. 1918 р.). “Один день Івана Денисовича”, “Архіпелаг ГУЛАГ” та ін. Табірна тема у творчості письменника.

А. Приставкін. “Ночувала хмарка золота”. Тема наслідків диктаторських режимів.

Ч. Айтматов (нар. 1928 р.). Творчість. “Плаха”. Проблема добра і зла. Проблема людини і природи.

В. Астаф’єв (нар. 1924 р.). Творчість. “Цар-риба”. Проблема збереження природи. Проблема збереження людського в людині.

В. Шукшин. Творчість. “Калина червона”. Різноманітність творчості В. Шукшина. Гуманістичне спрямування творів. Особливості гумору.

Література російського зарубіжжя (С. Чорний, В. Набоков, Н. Федорова та ін.).

Теорія літератури. Магічний реалізм.

4. Західна драматургія

Огляд.

Зі швейцарської літератури:

Ф. Дюрренматт (1921–1990). Творчість. “Гостина старої дами”. Зображення суспільної психології у п’єсі, трагічне і комічне, гнів і сум.

Із французької літератури.

Е. Йонеско (1909–1998). Театр Йонеско. “Голомоза співачка”, “Носороги”. Естетика театру абсурду. Бунт проти знівелювання особистості в п'єсах.

Теорія літератури. Театр абсурду.

5. Постмодернізм

Огляд.

Із російської літератури:

Й. Бродський (1940–1996). Творчість. Місце у світовій та російській поезії. Постмодерністське спрямування творчості.

Із італійської літератури:

У. Еко. “Ім'я троянди”. Гуманістичні ідеї роману.

З австрійської літератури:

К. Ранстмайр (нар. 1954 р.). “Останній світ”. Типовий зразок постмодерністського роману. Місце метаморфози в романі.

З німецької літератури:

П. Зюскінд (нар. 1949 р.). “Запахи”. Питання взаємин добра і зла, етики і естетики, світлої і темної сторін людської природи в романі.

З англійської літератури:

В. Голдінг (нар. 1911 р.). Творчість. “Володар мух”. Роман-пародія, роман-притча і роман-пересторога. Філософський зміст та полемічний характер твору.

Після вивчення літератури цього періоду студенти повинні:

- володіти вмінням розпізнавати конститутивні ознаки літературних творів постмодерністського спрямування;
- вміти пояснити причини виникнення того чи іншого літературного твору постмодернізму (беручи до уваги програмний вислів Умберто Еко, що модернізм – це стан душі);
- вміти простежити ідейно-тематичний зв'язок між літературами різних країн;
- вміти самостійно аналізувати художній твір, розгорнуто, обґрунтовано і аргументовано викладати та обстоювати свої думки, вести

дискусію, дотримуючись вимог до мовлення і культури спілкування та виявляючи здатність до власних естетичних суджень.

Перелік пропонованих тем семінарських занять

1. Західноєвропейська література кінця XVIII – поч. XIX ст.
2. Література Західної Європи I половини XIX ст.
3. Розвиток поезії в російській літературі II пол. XIX ст.
4. Реалізм – головний напрямок в західноєвропейській літературі II пол. XIX ст.
5. Поезія “срібного століття”.
6. Розвиток прози в російській літературі II пол. XIX ст.
7. Два Міста у творах М. Булгакова.
8. Проблема самотності у зарубіжній літературі XX ст.
9. Нове осмислення воєнної теми у художній літературі II пол. XX ст.
10. Багатогранність творчості В. Шукшина.
11. Головне спрямування творів “затриманої” літератури.
12. Поезія російського зарубіжжя.
13. Творчість поетів-бардів.
14. Особливості розвитку сучасної російської літератури.

Пропоновані питання до державного іспиту

1. Біблія як пам'ятник світової літератури. Вплив Біблії на розвиток світової культури.
2. Давньоруська література: загальна характеристика, видатні пам'ятки.
3. Загальна характеристика літератури епохи Відродження. Творчість Петрарки, Боккаччо.
4. Данте Аліг'єрі – останній поет епохи Середньовіччя і перший поет епохи Відродження. Ідейний зміст поеми “Божественна комедія”.
5. Нові риси реалізму в літературі Франції середини XIX ст. Творчість Гі де Мопассана-новеліста.
6. Творча спадщина О. де Бальзака. Тематика твору “Батько Горіо”.
7. Критичний реалізм у Франції. Ідейно-тематичний зміст роману Ф. Стендаля “Червоне і чорне”.
8. Особливості розвитку поезії на межі XIX–XX ст. Творчість П. Верлена, А. Рембо.
9. Російська дійсність в художньому світі роману Ф. Достоевського “Злочин і кара”.

10. Тема, сюжет, моральні пошуки кращих героїв роману-епопеї “Війна і мир”.
11. Творча спадщина А. Чехова.
12. Світ людських почуттів у творчості І. Буніна та О. Купріна.
13. Особливості романтизму в літературі США XIX ст. (Ф. Купер, Е. По, Г. Мелвілл). Тема становлення творчої особистості в романі Дж. Лондона “Мартін Іден” та романі Р. Ролана “Жан Крістоф”.
14. Проблема позитивного героя у “Північних оповіданнях” Дж. Лондона.
15. Поезія “срібного століття”. Огляд творчості М. Гумільова, Й.Мандельштама та ін.
16. Життя і творчість А. Ахматової – дорога до Храму.
17. Духовний потенціал поезії М. Цветаєвої та Б. Пастернака.
18. Образ Ісуса Христа в романі М. Булгакова “Майстер і Маргарита” та Біблії.
19. М. Булгаков “Майстер і Маргарита”: поліфонізм роману, сюжетні лінії, система образів.
20. Сагіра у творчості М. Булгакова та М. Зощенка.
21. Тема “загубленого покоління” у творчості Е. Ремарка.
22. Творча спадщина Б. Шоу. Моральні і соціальні проблеми п’єси “Пігмаліон”.
23. Викриття фальші і лицемірства у п’єсі Г. Ібсена “Ляльковий дім”.
24. Особливості Епічного театру Б. Брехта. Небезпека звикання до війни у п’єсі “Матінка Кураж та її діти”.
25. Проблема людської самотності та відчуження у творчості Ф. Кафки.
26. Проблема вибору у творчості А. Камю та В. Бикова.
27. Антивоєнна тема у світовій літературі. (В. Биков, Г. Бьолль, А. Камю, В. Суворов та ін.).
28. Тема боротьби добра і зла в романі Ч. Айтматова “Плаха”.
29. Література російського зарубіжжя.
30. Проблема людини і природи в сучасній російській літературі (В. Астаф’єв, В. Распутін, Ч. Айтматов, Л. Леонов).
31. Жанрові особливості, тематика та символічний зміст роману Г. Г. Маркеса “Сто років самотності”.
32. Кобо Абе “Жінка в пісках”. Відтворення в образі головного героя роману протиріч між особистістю і оточуючим середовищем.
33. Місце у світовій та російській поезії творчості Й. Бродського.
34. Життєвий та творчий шлях Ф. Г. Лорки. Синтез міфології та фольклору з поезією модернізму.
35. К. Ранстмайр “Останній світ” – типовий зразок постмодерністського роману. Місце метаморфози в романі.